Lietas Nr. C27199714
Lietas arhīva Nr. CA-2066-16/33

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2016.gada 28.novembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja Olita Blūmfelde
tiesneši Ilze Ošiņa, Valdis Vazdiķis
ar sekretāri I.Pelēkzirni,
piedaloties prasītājam /pers. A/, prasītāja pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam Regnāram Jansonam, atbildētāja pilnvarotajai pārstāvei prokurorei Ingai Miķelsonei - Indānei,
atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu /pers. A/ prasībā pret Latvijas valsti Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā par morālā kaitējuma kompensācijas piedziņu sakarā ar atbildētāja pilnvarotās pārstāves prokurores Ingas Miķelsones - Indānes un prasītāja /pers. A/ iesniegtajām apelācijas sūdzībām par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 28.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2014.gada 11.novembrī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā /pers. A/ (turpmāk - prasītājs) cēlis **prasību** pret Latvijas valsti Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā (turpmāk ? atbildētājs) par morālā kaitējuma kompensāciju, lūdzot piedzīt no atbildētāja par labu prasītājam morālā kaitējuma kompensāciju 200 000,00 *euro* apmērā.

Prasība pamatota ar likumu "Par izziņas izdarītāja, prokurora vai tiesneša nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 2.panta 1.punktu, 3.panta pirmās daļas 2. un 3.punktu, 5.panta trešo daļu, 43.panta ceturto daļu.

[2] 2014.gada 12.decembrī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā saņemti atbildētāja **paskaidrojumi** (lietas 78.-79.lapa), kuros prasība par morālā kaitējuma atlīdzināšanu atzīta daļēji un vienlaikus lūgts tiesu morālā kaitējuma atlīdzības apmēru būtiski samazināt, nosakot to ne vairāk kā 3000,00 *euro* apmērā.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 28.oktobra **spriedumu** (lietas 105.-117.lapa) /pers. A/ prasība pret Latvijas valsti Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā par morālā kaitējuma kompensāciju apmierināta daļēji, piedzenot no Latvijas Republikas par labu /pers. A/ morālā kaitējuma kompensāciju 55 050,00 *euro* apmērā, izmaksājot tos no valsts budžetā speciāli šiem mērķiem paredzētajiem līdzekļiem. Pārējā daļā prasība noraidīta.

Piedzīta no Latvijas valsts Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā par labu valstij valsts nodeva 1627,77 *euro*.

[3.1] Pirmās instances tiesa nodibinājusi, ka ar Valsts policijas GKrPP ONAP Kurzemes reģionālās nodaļas lēmumu 2005.gada 1.decembrī uzsākts kriminālprocess Nr.11160032505 un 2008.gada 4.jūnijā minētajā kriminālprocesā prasītājs tika aizturēts un atzīts par aizdomās turēto par noziedzīga nodarījuma, kāds paredzēts Krimināllikuma 253.[1] panta trešajā daļā.

Ar Ventspils tiesas izmeklēšanas tiesneša 2008.gada 5.jūnija lēmumu prasītājam piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums.

Ar Kurzemes apgabaltiesas 2009.gada 18.maija spriedumu prasītājs tika atzīts par vainīgu pēc Krimināllikuma 21.panta un 253.[1] panta trešās daļas un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 8 gadiem, ar mantas konfiskāciju un policijas kontroli uz 2 gadiem. Soda izciešanas laikā ieskaitīta prasītāja atrašanās apcietinājumā no 2008.gada 4.jūnija līdz 2009.gada 18.maijam. Prasītājam piemērotais drošības līdzeklis - apcietinājums atstāts spēkā līdz spriedums stāsies likumīgā spēkā.

A r 2013.gada 14.jūnija Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedumu prasītājs atzīts par nevainīgu viņam celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 21.panta un 253.[1] panta trešās daļas un attaisnots. Prasītājam piemērotais drošības līdzeklis atcelts atbrīvojot no apcietinājuma tiesas zālē.

Tātad, prasītājs atradās apcietinājumā no 2008.gada 4.jūnija līdz 2013.gada 14.jūnijam, tas ir, 5 gadus un 10 dienas.

[3.1.1] Atsaucoties uz likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 1.panta trešo daļu, 5.panta trešo daļu, pirmās instances tiesa konstatējusi, ka konkrētajā gadījumā morālā kaitējuma atlīdzības pamatu nosaka minētā tiesību norma kā speciāla norma.

[3.1.2] Pirmās instances tiesa atzinusi, ka lietā nav strīds par to, ka attiecībā uz prasītāju ir konstatēts likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 2.panta 1.pirmā punktā paredzētais zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats - attaisnojošs tiesas spriedums neatkarīgi no tiesas motīviem. Tāpat, lietā nepastāv strīds par to, ka attiecībā uz prasītāju ir iestājies minētā likuma 3.panta 2. un 3.punktā paredzētais zaudējumu atlīdzināšanas gadījums.

[3.1.3] Pirmās instances tiesa konstatējusi, ka lietā pastāv strīds par morālās atlīdzības apmēru.

[3.2] Citējot Civillikuma 1635.panta otro daļu, pirmās instances tiesa atzinusi, ka nepamatota personas apsūdzēšana un atrašanās apcietinājumā personai sagādā garīgas ciešanas un psiholoģiskus pārdzīvojumus.

Pirmās instances tiesa norādījusi, ka jau pats fakts - aizturēšana un atrašanās apcietinājumā, ir morāla trauma ikvienam indivīdam, neskatoties uz to, vai viņš jau iepriekš ir atradies brīvības atņemšanas vietā un ir bijis sodīts par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Līdz ar to atzinusi, ka nepamatotas apsūdzības un apcietinājuma rezultātā prasītājs ir cietis morāli, laika posmā no 2008.gada 4.jūnija līdz 2013.gada 14.jūnijam, t.i. 5 gadus un 10 dienas.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa uzskatīja, ka prasītājs ir pierādījis viņam nodarītā morālā kaitējuma esamību, kas pie tam ir radusies no viņa rīcības neatkarīgu iemeslu dēļ un šajā gadījumā valstij ir pienākums atbildēt par tiesību aizskārumu, kas nodarīts prasītājam, nepamatoti tam atrodoties apcietinājumā 5 gadus un 10 dienas un ierobežojot viņa tiesības, kas noteikts arī Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā.

Tā kā speciālajā likumā, t.i., likumā "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" atšķirībā no atlīdzināmiem mantiskiem zaudējumiem, likumdevējs nav normatīvi noteicis morālā kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšanas

kritērijus un nav cita likuma, kas noteiktu šādus kritērijus situācijā, kad atbildētājs civiltiesiskā strīdā ir valsts kā privāttiesisko attiecību subjekts, pirmās instances tiesa uzskatījusi, ka prasītājam nodarītā morālā kaitējuma atlīdzības apmērs nosakāms ievērojot Civillikuma 5.pantu. Līdz ar to, pirmās instances tiesa par nepamatotu uzskatījusi atbildētāja pārstāvja pausto viedokli, ka lemjot par piedzenamo morālā kaitējuma atlīdzības summas apmēru, jāvadās no Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešajā daļā noteiktajām summām.

Nosakot atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu, tiesa ņēmusi vērā konkrētās lietas apstākļus, kas liecina par morālā kaitējuma smagumu un tā radītām sekām, kā arī /pers. A/ personību, jo morālā kaitējuma rezultātā negatīvas izmaiņas notiek cietušā apziņā un to izpausmes forma ir atkarīga no indivīda psihes. Un pat līdzīgos apstākļos dažādiem cilvēkiem ir morālais kaitējums rada dažādas sekas, kas var ietekmēt atlīdzības apmēru (Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2006.gada 21.septembra spriedums lietā PAC-854).

[3.3] Tāpat, nosakot atlīdzības apmēru par nodarīto morālo kaitējumu, tiesa ņēmusi vērā, ka konkrētajā gadījumā Prasītājam tika celta apsūdzība par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu un Prasītājs pavadījis 5 gadus un 10 dienas apcietinājumā. Ir zināms, ka apcietinājumā persona ir nošķirta no ģimenes un sabiedrības kopumā, kā arī tas, ka personai atrodoties apcietinājumā liegta iespēja ne tikai dzīvot ierastajā sadzīviskajā vidē, bet arī realizēt citas savas tiesības un brīvības.

Tiesa uzskatījusi, ka Prasītāja atrašanās apcietinājumā 5 gadus un 10 dienas, ir atzīstama par tiesību aizskārumu ar ilgstošu raksturu, tāpēc nosakot atlīdzības apmēru, tiesa ņēmusi vērā ilgstošo morālā kaitējuma raksturu un to, ka /pers. A/ tika apsūdzēts sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā.

Fakts, ka atrašanās apcietinājumā negatīvi ietekmē personas dzīves kvalitāti, ir vispārzināms un nav jāpierāda. Tādejādi, tiesai nav bijušas šaubas par to, ka atrašanās apcietinājumā /pers. A/ liedza baudīt fiziskās un garīgās baudas, kas ir cilvēkiem atrodoties brīvībā - noteikt savu dzīvesvietu, nodarbošanos, izvēlēties cilvēkus ar ko kontaktēties.

[3.4] Tāpat, pirmās instances tiesa atzinusi, ka nav pamata apšaubīt prasītāja norādīto apstākli, ka viņam radīto kaitējumu pastiprināja ar pirmās instances tiesas spriedumu noteiktais brīvības atņemšanas sods uz 8 gadiem.

[3.5] Savukārt, prasītāja prasības pieteikumā norādīto apstākli ar kuru, cita starpā, prasītājs pamato morālo kaitējumu, proti, ka atrodoties apcietinājumā izira viņa attiecības ar viņa faktisko sievu /pers. B/, jo atrodoties apcietinājumā viņam nebija iespēju ne nodrošināt pietiekamu komunikāciju, ne atbalstīt ikdienā, tiesa uzskatījusi par nepierādītu.

Atšķirībā no prasītāja norādītajiem apstākļiem, kas pastiprināja viņa ciešanu pakāpi viņa apziņā, fakts par attiecību iziršanu atrodoties apcietinājumā ar viņa faktisko sievu, pirmās instances tiesas ieskatā ir pierādāms atbilstoši Civilprocesa likuma 93.pantam, bet šādi pierādījumi lietā netika gūti. Tāpēc, nosakot atlīdzības apmēru, tiesa prasītāja norādīto faktu nav ņēmusi vērā.

[3.6] Tiesa uzskatīja, ka ņemot vērā iepriekš minēto un kaitējuma ilgstošo raksturu, atzīstams, ka nepamatota apcietinājuma rezultātā prasītājam radītais kaitējums atzīstams par būtisku.

Vērtējot prasītāja personību, par nepierādītu pirmās instances tiesa atzinusi atbildētāja pārstāvja iebildumu, ka nosakot atlīdzības apmēru, jāņem vērā, ka prasītājs bija iesaistījies organizētā grupā, kura tika izveidota ar nodomu neatļautas realizācijas nolūkā iegādāties, glabāt un realizēt narkotiskās vielas.

Līdz ar to, vērtējot prasītāja personību un nosakot atlīdzības apmēru, minētais atbildētāja pārstāves arguments kopā ar atbildētāja pārstāves secinājumiem par prasītāja personību, kas izriet no minētā argumenta, netika ņemts vērā. Tāpēc tiesa nav piekritusi Atbildētāja pārstāves viedoklim, ka būtu iestājies likumā "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 3.panta otrā daļā noteiktais gadījums, ka persona nav tiesīga saņemt zaudējumu atlīdzību, ja ir pierādīts, ka pirmstiesas izmeklēšanas vai iztiesāšanas gaitā tā apzināti uzņēmusies citas personas vainu vai citādi ar apzinātām darbībām izraisījusi tai nodarīto zaudējumu rašanos.

[3.7] Novērtējot lietas materiālos esošās par prasītāja personību iegūtās ziņas, pirmās instances tiesa konstatējusi, ka prasītājs oficiālas darba tiesiskās attiecībās nav bijis ar darba devēju, bet prasītāja norādīto, ka viņam ir bijis darbs bez darba līguma, kur viņš guvis ienākumus, tiesa atzinusi par nepierādītu lietā.

[3.8] Lietā noskaidrots, ka prasītājs ir iepriekš tiesāta persona, kura ir izcietusi brīvības atņemšanas sodu. Pirmās instances tiesas ieskatā, šāda fakta esamība pati par sevi nedod pamatu uzskatīt, ka prasītājam sakarā ar ilgstošu nepamatotu aizturēšanu un apcietinājumu nebūtu radīta morāla trauma, jo apcietinājums nav prasītājam ierasta, bet gan traumējoša vide. Vienlaicīgi tiesa atzinusi, ka šāds apstāklis norāda, ka šī vide prasītājam varēja nebūt tik traumējoša kā personai, kas šo vidi nepazīst.

Par pamatotu pirmās instances tiesa uzskatījusi atbildētāja pārstāves argumentu par to, ka nosakot atlīdzības apmēru, jāņem vērā 2009.gada 18.maija spriedumā norādītā prasītāja personību raksturojošā informācija, kuru kriminālprocesa ietvaros sniedzis Valsts probācijas dienests.

Pirmās instances tiesa nav piekritusi, prasītāja pārstāvja argumentiem, ka bez atbilstošu speciālistu slēdzieniem, minētie apstākļi nevar tikt ņemti vērā un neapšaubīja attiecīgās institūcijas sagatavotu informāciju, kas ietverta tiesas spriedumā attiecībā par prasītāja personību.

[3.9] Vērtējot prasītājam radītā morālā kaitējuma seku neatgriezeniskumu, pirmās instances tiesa atzina par vērā ņemamu apstākli, ka pēc ilgstošās atrašanās apcietinājumā viņam ir sarežģīti atrast oficiālu algotu darbu. Vienlaicīgi, tiesa uzskatīja, ka prasītājs ir 1967.gadā dzimusi persona, tādēļ viņam tomēr pastāv iespēja atgūt iepriekšējo pozīciju darba tirgū. Turklāt, lietā nav iegūti pierādījumi, ka prasītājs pēc apcietinājuma vispār ir mēģinājis iegūt oficiālu darbu.

[3.10] Prasītāja norādīto apstākli, ka apcietinājumā pavadītajā laikā viņš ir zaudējis veselību un tieši iegūto veselības problēmu dēļ viņš nevar strādāt, pirmās instances tiesa atzinusi par nepierādītu, jo šādi pierādījumi lietā nav gūti.

Savukārt par loģisku un saprotamu tiesa atzinusi prasītāja norādīto, ka apcietinājumā pavadīto laiku atgriezt nevar.

Vērtējot prasītāja rīcību, tiesa ņēmusi vērā, ka prasītājs kriminālprocesa laikā ir mēģinājis panākt kriminālprocesa taisnīgu noregulējumu, tostarp, jau pirmstiesas procesā lūdzis veikt konfrontācijas. Šādu faktu nav apstrīdējis atbildētāja pārstāvis, kā arī minēto apliecina lietas materiāli.

[3.11] Novērtējot lietā esošos pierādījumus, un vērtējot tos, vadoties no taisnības vai tiesiskās apziņas, un ievērojot Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā noteiktās valsts atzītās un aizsargātās cilvēka pamattiesības, pirmās instances tiesa uzskatījusi, ka prasītājam radītā morālā kaitējuma atlīdzība nosakāma 55 050 *euro* apmērā.

[4] Par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 28.oktobra spriedumu atbildētājs iesniedzis **apelācijas sūdzību** (lietas 119.-120.lapa), kurā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 413.-418., 425., 432.-433.pantu, lūgts atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru prasība par morālā kaitējuma kompensācijas 55 050 *euro* apmērā piedziņu apmierināta.

[4.1] Atsaucoties uz Civillikuma 5. un 1635.panta otro daļu, Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu apelātors norādījis, ka prasītājs nav pierādījis prasības pieteikumā norādītos apstākļus, proti, attiecību izjaukšanas faktu, darba zaudēšanas faktu, kā arī veselības problēmu rašanos, kuru dēļ prasītājs nevar iegūt darbu.

Apelātors neiebilst, ka atrašanās apcietinājumā negatīvi ietekmē personas dzīves kvalitāti, tas ir vispārzināms fakts un nav jāpierāda, taču izvērtējot kompensācijas apmēru par personai radītām morālām ciešanām sakarā ar atrašanos apcietinājumā, vērā ņemam ir pašas personas rīcība, kas novedusi pie apcietinājuma piemērošanas kriminālietā.

Apelātora ieskatā, tiesa nepamatoti uzskatījusi par nepierādītu 2013.gada 14.jūnija Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas palātas spriedumā

nodibināto faktu, ka prasītājs bija iesaistīts organizētā grupā, kura tika izveidota ar nodomu neatļauti realizācijas nolūkā iegādāties un glabāt, kā arī neatļauti realizēt narkotiskās vielas.

Tiesas spriedumam, kas stājies likumīgā spēkā ir prejudiciāla nozīme attiecībā uz citiem spriedumiem. Likumīgā spēkā stājušās tiesas sprieduma prejudicialitāte attiecas galvenokārt uz tiem faktiem un apstākļiem, kuri ar šo spriedumu nodibināti vai konstatēti.

[4.2] Apelācijas sūdzībā norādīts, ka no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra izdrukas izriet, ka prasītājs agrāk trīs reizes sodīts, tai skaitā 2 gadus 5 mēnešus un 22 dienas izcietis brīvības atņemšanas sodu, līdz ar ko ir pamats uzskatīt, ka brīvības atņemšanas vieta prasītājam bija zināma vide, kas nevar viņam izraisīt tādas bailes, pazemojumu un citas negatīvas emocijas salīdzinājumā ar personu, kura nekad nav atradusies un izcietusi brīvības atņemšanas sodu.

[4.3] Atsaucoties uz Civillikuma 5.pantu apelācijas sūdzībā norādīts, ka nosakot morālā kaitējuma atlīdzību pirmās instances tiesa nav pareizi novērtējusi faktiskos apstākļus un nodarītā kaitējuma smagumu, tādējādi nosakot, neatbilstoši augstu morālā kaitējuma atlīdzību.

Apelātora ieskatā prasītājs var novērtēt atlīdzības summu atbilstoši savai iekšējai pārliecībai par tās apmēru, taču šādam novērtējumam nav juridiski saistoša spēka, jo morālā kaitējuma atlīdzību nosaka tiesa pēc sava ieskata, izvērtējot prasītāja personību un ņemot vērā Civillikuma 5.pantā noteikto.

[5] Par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 28.oktobra spriedumu prasītājs iesniedzis **apelācijas sūdzību** (lietas 121.-122.lapa), kurā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 432.pantu, lūgts atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru prasība par morālā kaitējuma kompensācijas 144 950,00 *euro* apmērā piedziņu noraidīta.

[5.1] Apelācijas sūdzībā norādīts, ka neskatoties uz prasībā norādītajiem līdzīgajiem gadījumiem, tiesa nav analizējusi tiesu praksi attiecībā uz atlīdzības noteikšanu par nodarīto morālo kaitējumu līdzīgās lietās, proti, par personas nepamatotu atrašanos apcietinājumā vairāk kā gadu, Civillietu tiesu palāta piedzina atlīdzību 20 000 Ls (Augstākās tiesas Civillietu palātas 2008.gada 23.aprīļa spriedums lietā Nr.PAC-376, 2008.gada 2.oktobra spriedums lietā Nr.PAC-515). Par atrašanos apcietinājumā 5 mēnešus, no valsts ir piedzīta kompensācija 10 000 Ls (Augstākās tiesas Civillietu palātas 2010.gada 9.februāra spriedums lietā Nr.PAC-168).

[5.2] Turklāt tiesa nav devusi nekādu vērtējumu prasītāja norādītajam apstāklim, ka lai gan par atrašanos apcietinājumā vairāk kā gadu ir noteikta atlīdzība 20 000 Ls, kas proporcionāli attiecinot uz piecu gadu brīvības atņemšanas laiku būtu 100 000 Ls, pēc prasītāja ieskata katrs nākamais apcietinājumā pavadītais laiks tikai palielina kopējās morālās ciešanas, jo tādējādi arvien lielāks laiks no cilvēka kopējās dzīves tiek pavadīts nebrīvē.

Prasītāja ieskatā, nosakot morālā kaitējuma atlīdzību par cietumā kopumā pavadītiem pieciem gadiem, kas ir liela daļa no prasītāja spēka gadiem, šai summai ir jābūt lielākai par tiesu praksē noteikta viena apcietinājumā pavadītā gada pieckāršu apmēru.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav pilnībā izvērtējusi visus apstākļus, kuriem ir būtiska nozīme atlīdzības par nodarīto kaitējumu noteikšanā un nosakot atlīdzības apmēru, nav argumentēti pamatojusi, kādēļ tā uzskatījusi morālā kaitējuma atlīdzību 200 000 *euro* par nesamērīgi lielu attiecībā pret prasītājam nodarīto morālo kaitējumu.

[5.3] Apelātora ieskatā tiesa sprieduma 12.lapā nepamatoti atzinusi, ka lietā nav iegūti pierādījumi, ka prasītājs pēc apcietinājuma vispār ir mēģinājis iegūt oficiālu darbu. Šāds vērtējums pēc prasītāja domām nav pareizs, jo kā redzams no Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2014.gada 14.novembra lēmuma ar kuru prasītājs ir atbrīvots no tiesas izdevumu samaksas šajā procesā, tad prasītājs ir atzīts par maznodrošinātu personu un šāds statuss netiek piešķirts, ja persona nav stājusies Valsts nodarbinātības dienesta uzskaitē, kas līdz ar to pierāda, ka persona ir darba meklējumos.

[6] **Tiesas sēdē** prasītāja pilnvarotais pārstāvis zvērināts advokāts Regnārs Jansons apelācijas sūdzību un prasību uzturēja pilnā apmērā, savukārt atbildētāja apelācijas sūdzību neatzina.

Tiesas sēdē atbildētāja pilnvarotā pārstāve prokurore Inga Miķelsone – Indāne apelācijas sūdzību uzturēja, savukārt prasītāja prasību un apelācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[7] Civillietu tiesas kolēģija, uzklausījusi pušu pārstāvju paskaidrojumus tiesas sēdē, izvērtējusi apelācijas sūdzību argumentus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka prasītāja apelācijas sūdzība ir nepamatota, atbildētāja apelācijas sūdzība ir daļēji pamatota, savukārt, prasība ir apmierināma daļēji.

[8] Civilprocesa likuma 426.panta pirmajā daļā noteikts, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās.

Prasītājs ir pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par morālā kaitējuma 144 950 *euro* piedziņu, t.i., par morālā kaitējuma apmēra noteikšanu.

Atbildētājs ir pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība par morālā kaitējuma 55 050 *euro* piedziņu, t.i., par morālā kaitējuma apmēra noteikšanu.

Ievērojot minēto, Civillietu tiesas kolēģija izskata lietu pēc būtības sakarā ar iesniegtajām apelācijas sūdzībām par morālā kaitējuma apmēra noteikšanu.

[9] Civilprocesa likuma 430.panta trešajā daļā noteikts, ka fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

[10] Lietas faktiskie apstākļi, par kuriem strīds nepastāv.

[10.1] Ar Valsts policijas GKrPP ONAP Kurzemes reģionālās nodaļas lēmumu 2005.gada 1.decembrī uzsākts kriminālprocess Nr.11160032505 un 2008.gada 4.jūnijā minētajā kriminālprocesā /pers. A/ tika aizturēts un atzīts par aizdomās turēto par noziedzīga nodarījuma, kāds paredzēts Krimināllikuma 253.[1] panta trešajā daļā - par narkotisko vielu neatļautu iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu realizācijas nolūkā un neatļautu realizēšanu Ventspilī, ko veic organizēta personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās.

[10.2] Ar Ventspils tiesas izmeklēšanas tiesneša 2008.gada 5.jūnija lēmumu /pers. A/ piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums.

[10.3] Ar Kurzemes apgabaltiesas 2009.gada 18.maija spriedumu krimināllietā Nr.11160032505 /pers. A/ tika atzīts par vainīgu pēc Krimināllikuma 21.panta un 253.[1] panta trešās daļas un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 8 gadiem, ar mantas konfiskāciju un policijas kontroli uz 2 gadiem. Soda izciešanas laikā ieskaitīta /pers. A/ atrašanās apcietinājumā no 2008.gada 4.jūnija līdz 2009.gada 18.maijam. /pers. A/ piemērotais drošības līdzeklis - apcietinājums atstāts spēkā līdz spriedums stāsies likumīgā spēkā.

[10.4] Ar 2013.gada 14.jūnija Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedumu /pers. A/ atzīts par nevainīgu tam celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 21.panta un 253.[1] panta trešās daļas un viņš ir attaisnots. /pers. A/ piemērotais drošības līdzeklis atcelts, atbrīvojot viņu no apcietinājuma tiesas zālē.

[10.5] /pers. A/ kriminālprocesa Nr.11160032505 ietvaros atradās apcietinājumā no 2008.gada 4.jūnija līdz 2013.gada 14.jūnijam, tas ir, 5 gadus un 10 dienas.

[10.6] Attiecībā uz /pers. A/ ir konstatēti likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 2.panta 1.pirmā punktā paredzētais zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats - attaisnojošs tiesas spriedums neatkarīgi no

tiesas motīviem.

[10.7] Attiecībā uz /pers. A/ ir iestājies minētā likuma 3.panta 2. un 3.punktā paredzētais zaudējumu atlīdzināšanas gadījums - persona ir tiesīga prasīt zaudējumu atlīdzību šādos gadījumos: tai piemērots drošības līdzeklis - apcietinājums vai mājas arests (2.punkts); tā tikusi aizturēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā (3.punkts).

[11] Lietā ir strīds par atlīdzības apmēru par nodarīto morālo kaitējumu.

[12] Izvērtējot pirmās instances tiesas spriedumu daļā par piedzīto atlīdzības apmēru par nodarīto morālo kaitējumu, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa spriedumā nav motivējusi piedzītās atlīdzības apmēra noteikšanas kritērijus atbilstoši Augstākās tiesas judikatūrā nostiprinātajām atziņām, līdz ar ko prasību šajā daļā jāvērtē pēc būtības.

[13] Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā noteikts, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Civillikuma 1635.pants noteic, ka katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, dod tam, kam tā kaitējusi, tiesību prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Likuma "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 5.panta trešajā daļā noteiktas tiesības personai celt prasību par tāda morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kas radies izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā.

[14] Vērtējot prasītāja fizisko un morālo ciešanu pakāpi, Civillietu tiesas kolēģija ņem vērā to, ka prasītājam 5 gadus un 10 dienas bez pamatota iemesla bija ierobežota brīvība, un visu šo laiku viņš ir bijis nošķirts no sabiedrības, tam bija liegta iespēja ne tikai dzīvot ierastajā sadzīviskajā vidē, bet arī realizēt citas savas tiesības un brīvības.

Fakts, ka atrašanās apcietinājumā negatīvi ietekmē personas dzīves kvalitāti, ir vispārzināms un nav jāpierāda, taču lietā nav citu pierādījumu, kas liecinātu par smagākām morālām ciešanām vai par morālā kaitējuma radītām negatīvām sekām.

Fakts, ka prasītājs ir zaudējis darbu un tam ir radušās veselības problēmas, kā dēļ viņš nevar iegūt citu darbu, ar lietas materiāliem nav pierādīts, tāpat nav pierādīts arī ģimenes faktisko attiecību izīrišanas fakts.

[15] Vērtējot atlīdzības apmēru par nodarīto morālo kaitējumu, Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā nav pamatots atbildētāja viedoklis, ka pirmās instances tiesa nepamatoti uzskatījusi par nepierādītu prasītāja iesaistīšanos organizētā grupā, kura tika izveidota ar nodomu iegādāties un glabāt, kā arī neatļauti realizēt narkotiskās vielas, jo ar 2013.gada 14.jūnija Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedumu prasītājs atzīts par nevainīgu viņam celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 21.panta un 253.[1] panta trešās daļas un attaisnots.

[16] Augstākās tiesas Civillietu departamenta judikatūrā nostiprināta atziņa, ka atbilstīga un samērīga morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanai saskaņā ar likumu "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" tiesai jāvadās no Civillikuma 5.panta noteikumiem, kā arī iespējams izmantot Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantā (personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšana) noteiktos atlīdzības apmērus *(sk. Augstākas tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012.gada 29.maija spriedums lietā Nr.SKC-651)*.

[17] Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā, nosakot atlīdzību par nodarīto morālo kaitējumu, jāņem vērā prasītāja personība.

Lietā nodibināts, ka prasītājam ir vairākās sodāmības, jo no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Sodu reģistra izdrukas redzams, ka prasītājs agrāk ir trīs reizes sodīts, tai skaitā 2 gadus 5 mēnešus un 22 dienas izcietis brīvības atņemšanas sodu (lietas 53.lapa). Ar lietas materiāliem nav pierādīts, ka prasītājs būtu sastāvējis darba tiesiskajās attiecībās ar kādu darba devēju, tāpat nav pierādīts, ka pēc soda izciešanas prasītājs būtu mēģinājis atrast darbu. Tiesas kolēģija ņem vērā Kurzemes apgabaltiesas 2009.gada 18.maija spriedumā norādīto prasītāja personību raksturojošā informācija, kuru kriminālprocesa ietvaros sniedzis Valsts probācijas dienests, norādot, ka iegūtā informācija liek domāt par prasītāja atkarību un to, ka viņš neapzinās alkohola lietošanas saistību ar likumpārkāpumu izdarīšanu un datorspēļu ietekmi uz attiecībām un saskarsmi. Prasītājam nav sociāli pozitīvu draugu, bet ir tiesāti paziņas.

[18] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu arī morālā kaitējuma atlīdzināšanas gadījumā prasītājam ir jāpierāda prasības pieteikumā norādītie fakti.

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, ka prasītāja pārdzīvojumi būtu saistāmi ar smagām ciešanām vai pastāvētu citi īpaši apstākļi, kas pamatotu prasības pieteikumā norādīto piedzenamās atlīdzības apmēru.

Pie nodibinātajiem apstākļiem Civillietu tiesas kolēģijai ir pamats atzīt, ka prasītājam ar kriminālprocesa izskatīšanu ir nodarīts morāls kaitējums, kas, ņemot vērā ilgstošu nepamatotu apcietinājumu, ir atzīstams par būtisku.

[19] Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā taisnīgas atlīdzības noteikšana un vienveidīgas prakses nodrošināšana lietās par morālā kaitējuma atlīdzību ir sevišķi nozīmīga, lai personas nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā atlīdziba par morālo kaitējumu būtu taisnīga, un atbilstoša morālā kaitējuma smagumam un tā radītajām sekām.

Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā kritērijs atlīdzības noteikšanai ir ne tikai tiesu noteiktā kompensācija līdzīgās lietās – primāri vērā ņemama ir personas fizisko un morālo ciešanu pakāpes līmenis, kā arī samērīguma un taisnīguma principu ievērošana.

[19.1] Augstākās tiesas Senāta judikatūrā arī nostiprināta atziņa, ka vienotas likmes, uz kuru pamata noteikt atlīdzību par morālo kaitējumu, nepastāv, tāpēc atlīdzības apmērs nosakāms katrā konkrētā gadījumā pēc tiesas ieskata, vadoties pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem, kā to paredz Civillikuma 5.pants. Nosakot atlīdzinājuma apmēru, ir jāņem vērā kaitējuma raksturs, tā nodarīšanas apstākļi un sekas, kā arī citi būtiski apstākļi. Turklāt salīdzināmos apstākļos atlīdzinājumam jābūt līdzīgam. Kā kritēriji atlīdzības apmēra noteikšanai ir vērā ņemami tiesas spriedumi citās lietās, kas veido vienveidīgu tiesu praksi *(sk. Augstākas tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 31.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-452)*.

[19.1.1] No Tiesu informācijas sistēmā esošiem datiem Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 17.jūnija spriedumu lietā Nr.C27155611 atzīta par atbilstošu atlīdzība 284,57 *euro* (Ls 200) par 32 dienu nepamatoti piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu (vidēji 8,89 *euro* par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti). Persona iepriekš bija sodīta ar apcietinājumu.

[19.1.2] No Tiesu informācijas sistēmā esošiem datiem Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2014.gada 4.decembra spriedumu lietā Nr.C27226313 atzīsta par atbilstošu atlīdzība 250 *euro* par 41 dienas nepamatoti piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu (vidēji 6,10 *euro* par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti). Persona iepriekš sodīta un atradusies brīvības atņemšanas iestādēs.

[19.1.3] No Tiesu informācijas sistēmā esošiem datiem Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 17.oktobra spriedumu lietā Nr.CA-2382-12/31 atzīta par atbilstošu atlīdzība 426,86 *euro* (Ls 300) personai par divu mēnešu un 24 dienu nepamatoti piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu (vidēji 5 *euro* par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti). Minētajā lietā apcietinātā persona ir pirmās grupas invalīds.

[19.1.4] No Tiesu informācijas sistēmā esošiem datiem Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2015.gada 30.aprīļa spriedumu lietā Nr.C29644314 atzīta par atbilstošu atlīdzība 800 *euro* par aptuveni 8 mēnešu ilgu atrašanos apcietinājumā (vidēji 3,33 *euro* par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti). Persona vairākkārt sodīta ar brīvības atņemšanu.

[19.1.5] No Tiesu informācijas sistēmā esošiem datiem Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 2.oktobra spriedumu lietā Nr.C27137514 atzīta par atbilstošu atlīdzība 500 *euro* par 4 mēnešu un 24 dienu nepamatoti piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu (vidēji 3,47 *euro* par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti). Persona agrāk vairākkārt sodīta ar brīvības atņemšanu.

[19.2] Analizējot iepriekš minēto tiesu praksi, Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka iepriekš sodītām personām tiesas ir piemērojušas atšķirīgas kompensācijas par morālo kaitējumu – no 3,33 *euro* par vienu apcietinājumā pavadīto diennakti līdz pat 8,89 *euro*.

[20] Prasītājs lūdz piedzīt kompensāciju par apcietinājumā pavadīto laiku 200 000 *euro* jeb vidēji 108,87 *euro* par katru apcietinājumā pavadīto diennakti.

[21] Civillikuma 5.pantā noteikts, ka, ja lieta jāizšķir pēc tiesas ieskata vai atkarībā no svarīgiem iemesliem, tad tiesnesim jāspriež pēc taisnības apziņas un vispārīgiem tiesību principiem.

Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā atlīdzības apjomam ir jāatbilst pārciestajam morālajam pāridarījumam, gan jāattur kaitējuma nodarītājs no turpmāku prettiesisku vai nepamatotu darbību veikšanas līdzīgos gadījumos, gan vienlaikus tam ir jābūt taisnīgam, izslēdzot iespēju cietušajam nepamatoti iedzīvoties uz kaitējuma nodarītāja rēķina.

Vērtējot iepriekš norādītos apstākļus pēc saprātīguma un taisnīguma apsvērumiem, Civillietu tiesas kolēģija nonāk pie secinājuma, ka pirmās instances tiesas noteiktais morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs 55 050 *euro* ir nesamērīgi liels un nav atbilstošs prasītājam nodarītā kaitējuma smagumam.

[21.1] Saskaņā ar likuma „Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" 9.pantu zaudējumu atlīdzību izmaksā no valsts budžetā speciāli šiem mērķiem paredzētiem līdzekļiem.

[21.2] Civillietu tiesas kolēģija, balstoties uz izveidojušos tiesu praksi kopsakarā ar prasītāja personību (vairākas sodāmības), vecumu, nepamatotā apcietinājuma ilgumu un citiem apstākļiem, atzīst, ka saprātīga un taisnīga atlīdzība par morālo kaitējumu šajā lietā, kas pildīs samierināšanas funkciju un nodrošinās personai gandarījumu par nepamatotu tiesību aizskārumu, t.i., pildīs kā atlīdzības, tā prevencijas funkciju, lai līdzīgi gadījumi nenotiktu nākotnē, būtu 7 *euro* par katru nepamatoti apcietinājumā pavadīto diennakti.

Ievērojot minēto prasība ir apmierināma daļēji un no Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā par labu prasītājam piedzenama kompensācija par nodarīto morālo kaitējumu 12 859 *euro* (7 x (366+365+365+365+366 +10) = 7 x 1837), izmaksājot to no valsts budžetā speciāli šiem mērķiem paredzētajiem līdzekļiem.

[22] Civillietu tiesas kolēģija secina, ka pirmās instances tiesa, izskatot lietu, pietiekami izvērtēja lietas faktiskos apstākļus, tās secinājumi balstīti uz abu pušu norādīto apstākļu pārbaudi un lietā iegūto pierādījumu novērtējumu to kopumā, tomēr tiesas noteiktais morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs ir neatbilstošs konkrētiem lietas apstākļiem, kas novedis pie nepareiza sprieduma taisīšanas tā grozītajā daļā. Atbildētāja apelācijas sūdzībā norādītie argumenti ir guvuši daļēju apstiprinājumu lietas izskatīšanas laikā apelācijas instances tiesā, kas ir par pamatu prasības daļējai noraidīšanai.

Savukārt prasītājs nav iesniedzis pierādījumus, kas apstiprinātu viņa tiesību aizskārumu, kas saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu būtu par pamatu morālā kaitējuma 187141 *euro* piedziņai, tādēļ prasība šajā daļā ir noraidāma.

Pārējiem apelācijas sūdzības argumentiem nav būtiskas nozīmes strīda izšķiršanā.

[23] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 43.panta pirmās daļas 5.punktu atbildētājs no tiesas izdevumiem valsts ienākumos ir atbrīvots, līdz ar to, vadoties no Civilprocesa likuma 42.panta ceturtās daļas, tiesas izdevumus uzņemas valsts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 430., 432., 433., 434.pantu, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

/pers. A/ prasību pret Latvijas valsti Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā par morālā kaitējuma kompensācijas piedziņu **apmierināt daļēji.**

Piedzīt no Latvijas valsts Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras personā, reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/, par labu /pers. A/, personas kods /personas kods/, morālā kaitējuma kompensāciju 12 859 *euro* (divpadsmit tūkstoši astoņi simti piecdesmit deviņi euro) apmērā, izmaksājot tos no valsts budžetā speciāli šiem mērķiem paredzētajiem līdzekļiem.

Pārējā daļā prasību noraidīt.

Spriedumu var pārsūdzēt 30 dienu laikā no pilna sprieduma sastādīšanas dienas Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja (personiskais paraksts) O.Blūmfelde
Tiesnese (personiskais paraksts) I.Ošiņa
Tiesnesis (personiskais paraksts) V.Vazdiķis